

# Sadržaj

## Prvi deo

### **Teorijsko determinisanje pravne države i vladavine zakonitosti (15)**

#### **Demokratija kao oblik vladanja (16)**

|                                                                                                       |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.1. Značaj kulture i civilizacije u procesu postuliranja građanskog demokratskog društva .....       | 16 |
| 1.1.1. Kulturne teorije .....                                                                         | 17 |
| 1.1.1.1. Pozitivističko definisanje kulture .....                                                     | 17 |
| 1.1.1.2. Kultura kao model ponašanja – antropološko objašnjenje ku ..                                 | 17 |
| 1.1.1.3. Teorija o kulturnim kontaktima - geografska sinteza kultura...                               | 18 |
| 1.1.1.4. Eksplicitni i implicitni modeli kultura ponašanja .....                                      | 18 |
| 1.1.1.5. Teorija o socijalnoj strukturi kao kulturnom sistemu .....                                   | 19 |
| 1.1.1.6. Univerzalna teorija kulture prema kriterijumu ljudskih .....                                 | 19 |
| 1.1.1.7. Teorija kulture kao promena u društvenim procesima .....                                     | 20 |
| 1.1.1.8. Teorija kulture kao psiholoških stanja i socijalnih procesa .....                            | 20 |
| 1.1.1.9. Potkulturna teorija .....                                                                    | 21 |
| 1.1.1.10. Pop kultura .....                                                                           | 23 |
| 1.2. Kulturno-civilizacijske vrednosne orijentacije i paradigme građanskog demokratskog društva ..... | 24 |
| 1.2.1. Definisanje civilizacije .....                                                                 | 24 |
| 1.2.2. Definisanje kulture i civilizacije kao procesa nastajanja .....                                | 27 |
| čoveka kao društvenog bića .....                                                                      | 27 |
| 1.2.3. Filosofija savremenih društava .....                                                           | 30 |
| 1.2.3.1. Filosofija građanskog društva .....                                                          | 30 |
| 1.2.3.2. Filosofija države-nacije .....                                                               | 31 |
| 1.2.3.3. Filosofija države realnog socijalizma .....                                                  | 32 |
| 1.2.3.4. Filosofija građanske demokratske levice – država blagostanja                                 | 33 |
| 1.2.3.5. Filosofija države liberalnog kapitalizma .....                                               | 34 |
| 1.2.3.6. Filosofija globalizovane države .....                                                        | 35 |
| 1.2.3.7. Novi oblici nasilja globalnih društava nad malim i .....                                     | 37 |
| 1.2.4. Otvorena pitanja o vrednostima i vrednosnim orijentacijama .....                               | 38 |
| 1.2.5. Praksa Zapada u vezi državnotvornih kultura .....                                              | 40 |
| 1.2.6. Nova slika sveta .....                                                                         | 43 |
| 1.3. Kapitalizam kao referentni model socijalne organizacije zapadnih dru.....                        | 48 |
| 1.3.1. Načela modela socijalne organizacije društvene zajednice .....                                 | 48 |

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| 1.3.1.1.Kapitalizam i kraj istorije.....           | 50 |
| 1.3.1.2.Načela tržišne privrede (kapitalizma)..... | 52 |

## **Etika, moral, pravo, pravda, sloboda i red (poredak) (55)**

|                                                                                                                                    |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.4.Etika i moral.....                                                                                                             | 55 |
| 1.5.Pravo i vladavina zakonitosti.....                                                                                             | 59 |
| 1.6.Pravda kao vrednosni sistem.....                                                                                               | 62 |
| 1.7.Sloboda kao univerzalna vrednosna orijentacija.....                                                                            | 65 |
| 1.8.Red (poredak) .....                                                                                                            | 69 |
| 1.9.Zlo kao suprotnost Dobu.....                                                                                                   | 71 |
| 1.10.Poremećaji u kulturno-civilizacijskim vrednosnim orijentacijama.....                                                          | 73 |
| 1.10.1.Kriza intelektualne elite i gubitak „radničke klase“, sa porazom sindikalizma zaposlenih i obespravljenosti zaposlenih..... | 73 |
| 1.10.2.Nezaposlenost kao ključna savremena paradigma .....                                                                         | 77 |
| 1.10.3.Narkomanija – bolest savremenog čovečanstva.....                                                                            | 78 |
| 1.10.4.Alkoholizam – novi vid lečenja bezizlaznosti.....                                                                           | 79 |

## **Analiza odnosa između politike i ekonomije u uslovima globalizacije i internacionalizacije poslovanja (81)**

|                                                                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.11.Teorije o odnosima između politike i ekonomije.....                                                                                        | 81  |
| 1.11.1.Dominirajuća gledišta o odnosima politike i ekonomije.....                                                                               | 82  |
| 1.11.2.Uloga države u regulisanju ekonomije.....                                                                                                | 84  |
| 1.12.Savremena politička ideja Zapada kako da manipulacijama ovlada prirodnim resursima i tržištima nerazvijenog Istoka i siromašnog Juga ..... | 86  |
| 1.12.1.Uloga vladara iz senke u svetskom procesu globalizacije i.....                                                                           | 86  |
| 1.12.2.Principi globalne demokratije.....                                                                                                       | 92  |
| 1.12.3.Ideologija otvorene privrede – .....                                                                                                     | 96  |
| kultura robnih marki .....                                                                                                                      | 96  |
| 1.12.4.Teorija Fukujame o „kraju istorije“,.....                                                                                                | 99  |
| 1.12.5.Vojno-bezbednosna komponenta kao faktor.....                                                                                             | 102 |
| izvesnosti budućnosti .....                                                                                                                     | 102 |
| 1.12.6.Pozitivni efekti globalne demokratije .....                                                                                              | 105 |
| 1.12.6.1.Integracija ekonomije razvijenih država u svetsku privredu ....                                                                        | 106 |
| 1.12.6.2.Globalizacija ekoloških problema .....                                                                                                 | 107 |

|                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.12.6.3. Ključne promene u međunarodnoj razmeni .....           | 113 |
| 1.12.6.4. Međuzavisnost tehnologije i međunarodne trgovine ..... | 117 |
| 1.12.7. Mehanizmi zapadnoizacije metodama manipulacije .....     | 118 |

## **Demokratija kao oblik vladanja u uslovima globalizacije i internacionalizacije (123)**

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.13. Demokratija kao političko - socijalni okvir vladanja društvenom zajednicom .....          | 123 |
| 1.13.1. Obeležja, vrednosti, procedure i uslovi demokratije .....                               | 123 |
| 1.13.1.1. Istorijski modeli demokratije .....                                                   | 124 |
| 1.13.1.2. Uslovi i klasifikacija demokratije .....                                              | 126 |
| 1.13.1.3. Negativne strane građanske demokratije - antidemokratija .....                        | 128 |
| 1.13.1.4. Opasnosti koje nosi demokratija partijskog parlamen .....                             | 130 |
| 1.13.2. Politička tolerancija kao pretpostavka funkcionisanja građanske .....                   | 132 |
| 1.13.2.1. Trpeljivost kao pretpostavka funkcionisanja građanske .....                           | 132 |
| 1.13.2.2. Dijalog i tolerancija kao ključne značajke građanske .....                            | 134 |
| 1.13.2.3. Politički odnosi i politički interesi kao .....                                       | 135 |
| 1.13.2.3.1. Lokacija odnosa .....                                                               | 136 |
| 1.13.2.3.2. Oblici odnosa i procesa .....                                                       | 136 |
| 1.13.2.3.3. Klasifikacija odnosa .....                                                          | 138 |
| 1.13.2.3.4. Izražavanje odnosa preko interesa .....                                             | 140 |
| 1.13.2.3.5. Istraživanje javnosti .....                                                         | 141 |
| 1.13.2.3.6. Problemiziranje prakse u odnosu na teoriju .....                                    | 143 |
| 1.13.3. Građanski demokratski oblik društvenog sistema .....                                    | 144 |
| 1.14. Globalizacija kao instrumenat planiranja strateških saveza i novog svetskog poretka ..... | 158 |
| 1.14.1. Uloga strateških saveza u savremenim odnosima .....                                     | 158 |
| 1.14.2. Atlantizam (mondijalizam) - novi svetski poredak .....                                  | 160 |
| 1.15. Upravljanje javnim mnjenjem .....                                                         | 164 |
| 1.15.1. Objasnjenje značenja pojmov .....                                                       | 165 |
| 1.15.2. Pojam i suština javnog mnjenja .....                                                    | 166 |
| 1.15.3. Istorijsko nastajanje javnog mnjenja .....                                              | 169 |
| 1.15.4. Javno mnjenje i demokratija .....                                                       | 172 |
| 1.15.5. Totalitarizam i javno mnjenje .....                                                     | 174 |
| 1.15.6. Tiranija nad javnošću .....                                                             | 176 |
| 1.15.7. Državno nasilje (strahovlada) nad javnošću .....                                        | 179 |

## **Uticađ države, pravde i prava na ponašanje građana (183)**

|                                  |     |
|----------------------------------|-----|
| 2. Postanak države i prava ..... | 183 |
|----------------------------------|-----|

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| 2.1. Teorije o državi i pravu .....                         | 184 |
| 2.2. Funkcije države i prava .....                          | 186 |
| 2.3. Država i savremeno društvo .....                       | 188 |
| 2.4. Država blagostanja ili totalitarizma .....             | 190 |
| 2.5. Američki državni pragmatizam ekonomskih interesa ..... | 192 |
| 3. Nove tendencije u razvoju države .....                   | 193 |
| 3.1. Krah ideje država blagostanja .....                    | 194 |
| 3.2. Oblici države i prava .....                            | 196 |
| 4. Kriza – zakonomerni proces savremenih kretanja .....     | 199 |

### **Kultura poverenja kao pretpostavka funkcionisanja savremene pravne države (203)**

|                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.1. Veština udruživanja .....                                                                                                                    | 203 |
| 4.2. Analiza društava sa niskim međusobnim poverljem građana .....                                                                                | 205 |
| 4.3. Analiza društava sa visokim međusobnim poverenjem građana .....                                                                              | 208 |
| 4.4. Analiza procesa obogaćivanja međusobnog poverenja građana .....                                                                              | 212 |
| 4.5. Uočavanje razlika između socijalnog modela temeljenog na prosvetiteljstvu i na tržištu u kontekstu traganja za poverenjem među ljudima ..... | 214 |

### **Teorijske osnove funkcionisanja državnog menadžmenta pravne države (217)**

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Pretpostavke funkcionisanja pravne države .....                        | 218 |
| 1.1. Konflikti kao osnovna karakteristike pluralističkog društva .....    | 218 |
| 1.2. Karakteristike savremene građanske demokratske države .....          | 219 |
| 1.3. Uloga političkih partija u pluralističkim građanskim društvima ..... | 220 |
| 2. Postulati državnog menadžmenta .....                                   | 222 |
| 2.1. Polazne osnove savremenog državnog menadžmenta .....                 | 222 |
| 2.2. Upravljačke aktivnosti savremenog državnog menadžmenta .....         | 224 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 3.Ontološko objašnjenje države prava .....             | 228 |
| 3.1.Razgraničenja prava .....                          | 229 |
| 3.2.Pojam pravnih subjekata i pravnih odnosa .....     | 231 |
| 3.3.Pravni običaji i običajno pravo .....              | 233 |
| 4.Pojavni oblici državne vlasti .....                  | 234 |
| 4.1.Zakonodavna civilna vlast .....                    | 234 |
| 4.2.Smenjiva izvršna vlast .....                       | 234 |
| 4.3.Profesionalna administrativna vlast .....          | 235 |
| 4.4.Samostalna sudska vlast .....                      | 235 |
| 4.5.Nezavisna monetarna vlast .....                    | 236 |
| 4.6.Slobodna vlast javnosti .....                      | 236 |
| 5.Otvorena pitanja transformacije države i prava ..... | 236 |

## Drugi deo

### **Funkcionisanje u praksi pravne države (239)**

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Političko pravne pretpostavke nezavisnosti sudstva .....          | 240 |
| 1.1. Političko - pravni okvir .....                                  | 240 |
| 1.2. Uslovi za nezavisnost sudova .....                              | 248 |
| 1.2.1. Lična nezavisnost sudija .....                                | 248 |
| 1.2.2. Raspored sudija .....                                         | 249 |
| 1.2.3. Stalnost sudske funkcije .....                                | 249 |
| 1.2.4. Stambeni i materijalni položaj sudija .....                   | 250 |
| 1.2.5. Sudijski imunitet .....                                       | 251 |
| 1.2.6. Suštinska nezavisnost .....                                   | 251 |
| 1.2.7. Unutrašnja nezavisnost sudija .....                           | 252 |
| 2. Političko-pravni procesi .....                                    | 255 |
| 2.1. Političke partije i državna vlast .....                         | 255 |
| 2.1.1. Pojam i vrste političkih partija .....                        | 255 |
| 2.1.2. Tipovi političkih partija .....                               | 257 |
| 2.1.3. Međusobni uticaj političkih partija i vlasti .....            | 260 |
| 2.1.4. Političke partije i državna vlast u Bosni i Hercegovini ..... | 262 |
| 2.1.5. Tipologija političkih partija u Bosni i Hercegovini .....     | 270 |
| 2.2. Odnos vlasti i javnog mnjenja .....                             | 273 |
| 2.2.1. Pojam javnog mnjenja .....                                    | 273 |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.2.2. Pravni položaj medija i novinara u Republici Srpskoj ..... | 279 |
| 2.2.3. Odnos javnog mnjenja i politike u .....                    | 285 |
| Bosni i Hercegovini .....                                         | 285 |
| 2.2.4. Odnos javnog mnjenja i vladavine prava u .....             | 287 |
| Bosni i Hercegovini .....                                         | 287 |
| 3. Pravosuđe i vladavina prava .....                              | 297 |
| 3.1. Modeli organizacije pravosuđa .....                          | 297 |
| 3.1.1. Sistem vlasti .....                                        | 297 |
| 3.1.2. Razlozi uvođenja podjele vlasti .....                      | 303 |
| 3.1.3. Sudska vlast .....                                         | 306 |
| 3.1.4. Evropsko kontinentalni sistem sudske vlasti .....          | 326 |
| 3.1.5. Anglosaksonski sistem sudske vlasti .....                  | 328 |
| 3.1.6. Mjesto jugoslovenskog pravosuđa .....                      | 335 |
| 3.2. Pravna država i vladavina prava .....                        | 337 |
| 3.2.1. Prvi oblici pravne države i vladavine prava .....          | 337 |
| 3.2.2. Savremeno shvatanje vladavine prava .....                  | 344 |
| 3.2.3. Načela pravne države i vladavine prava .....               | 354 |
| 3.2.3.1. Legitimnost vlasti .....                                 | 354 |
| 3.2.3.2. Podjela vlasti .....                                     | 356 |
| 3.2.3.3. Nezavisnost sudstva .....                                | 357 |
| 3.2.3.4. Ustavnost i zakonitost (načelo legaliteta) .....         | 358 |
| 3.2.3.5. Ustavna jemstva ljudskih prava i sloboda .....           | 360 |
| 3.2.3.6. Sloboda privrede i privredne aktivnosti .....            | 361 |
| 3.2.4. Pravno ograničena i pravno neograničena vlast .....        | 362 |
| 3.2.5. Diskreciona vlast i vladavina prava .....                  | 365 |
| 3.2.6. Jednakost ljudi pred zakonom .....                         | 366 |
| 3.2.7. Pravna država i vladavina prava .....                      | 369 |
| 3.3. Organizacija i funkcija pravosuđa .....                      | 372 |
| 3.3.1. Opšta organizacija pravosuđa .....                         | 372 |
| 3.3.2. Načela na kojima se zasniva organizacija i .....           | 374 |
| djelovanje pravosuđa .....                                        | 374 |
| 3.3.2.1. načelo zakonitosti .....                                 | 375 |
| 3.3.2.2. načelo samostalnosti i nezavisnosti sudova .....         | 376 |
| 3.3.2.3. načelo stalnosti sudske funkcije .....                   | 378 |
| 3.3.2.4. načelo zbornosti suđenja .....                           | 378 |
| 3.3.2.5. načelo javnosti raspravljanja pred sudom .....           | 379 |
| 3.3.2.6. načelo učešća građana u suđenju .....                    | 380 |
| 3.3.2.7. načelo sudijskog imuniteta .....                         | 381 |
| 3.3.2.8. načelo inkompatibilnosti .....                           | 382 |

|                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.3.2.9. načelo dvostepenosti suđenja .....                             | 382 |
| 3.3.2.10. načelo izvrsnosti .....                                       | 383 |
| 3.3.2.11. načelo upotrebe svoga jezika lica u postupku pred sudom ..... | 383 |
| 3.3.2.12. načelo prava na odbranu .....                                 | 384 |
| 3.3.2.13. načelo jednakosti građana pred sudom .....                    | 384 |
| 3.3.2.14. načelo pružanja pravne pomoći građanima .....                 | 385 |
| 3.3.2.15. načelo etike sudskog poziva .....                             | 385 |
| 3.3.3. Funkcija pravosuđa .....                                         | 387 |
| 3.3.4. Struktura pravosudnih organa .....                               | 392 |
| 3.3.4.1. Sudovi .....                                                   | 392 |
| 3.3.4.2. Tužilaštvo .....                                               | 409 |
| 3.3.4.3. Advokatura .....                                               | 412 |
| 3.3.4.4. Pravobranilaštvo i ombudsman .....                             | 419 |
| 3.3.5. Ljudska prava, slobode i pravosuđe .....                         | 422 |
| 3.3.5.1. Ljudska prava i slobode .....                                  | 422 |
| 3.3.5.1.1. Lična prava i slobode .....                                  | 425 |
| 3.3.5.1.2. Politička prava .....                                        | 429 |
| 3.3.5.1.3. Ekonomsko-socijalna prava i slobode .....                    | 431 |
| 3.3.5.1.4. Nova i posebna prava i slobode .....                         | 433 |
| 3.3.5.2. Pravosuđe i zaštita ljudskih prava i sloboda .....             | 435 |
| 3.4. Pravosuđe kao instrument ograničenja .....                         | 437 |
| ljudskih prava i sloboda .....                                          | 437 |

## **Literatura.....440**